اتحادیه صادرکنندگان
فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران

گزارش هفتگی
معاملات خوراک پالایشگاهی

شناسنامه گزارش

تهیه شده در دپارتمان پژوهش و آمار اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران

عنوان گزارش: گزارش هفتگی معاملات خوراک پالایشگاهی؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

گردآوری و تدوین: مهتاب ابراهیمی

ناظر: فریدون اسعدی، هادی ابراهیمی

نوع گزارش: تحلیلی

شماره گزارش: ۱۴۰۵/۶۵۵۳۲

تاریخ انتشار: آبان ۱۴۰۵

فهرست

مقدمه ۱
۱. میعانات گازی ۱
۲. وکیوم باتوم ۳
۳. روغن پایه ۶
۳-۱. روغن پایه؛ نفت ایرانول ۶
۳-۲. روغن پایه؛ نفت بهران ۷
۳-۳. روغن پایه؛ نفت پارس ۹
۳-۴. روغن پایه؛ نفت سپاهان ۱۰
۴. اسلاک واکس/پارافین واکس ۱۲
جمع‌بندی ۱۲

مقدمه

بازار خوراک و محصولات میانی پالایشگاهی یکی از حلقه‌های مهم زنجیره انرژی و صنایع پایین‌دستی کشور به شمار می‌رود؛ بازاری که تغییرات آن می‌تواند بر روند تأمین مواد اولیه، رفتار معاملاتی فعالان صنعتی و جهت‌گیری قیمت‌ها در بخش‌های وابسته اثرگذار باشد. محصولاتی مانند میعانات گازی، وکیوم باتوم، روغن پایه، اسلاک واکس و پارافین واکس به دلیل نقش کلیدی در صنایع پالایشی، روانکار، قیر، شیمیایی و سایر زنجیره‌های تولیدی، از اهمیت ویژه‌ای در پایش و تحلیل مستمر بازار برخوردارند.

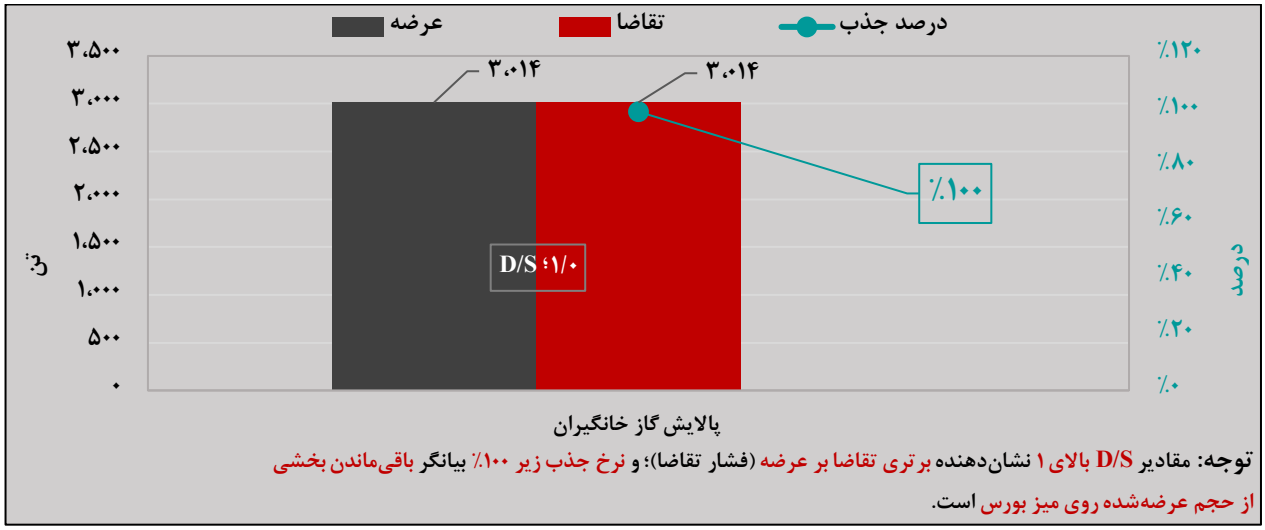
بررسی این گروه‌های کالایی از آن جهت اهمیت دارد که هر یک تحت تأثیر متغیرهای متفاوتی از جمله سیاست‌های قیمت‌گذاری، شرایط عرضه پالایشگاه‌ها، سطح تقاضای صنایع پایین‌دستی و انتظارات فعالان بازار قرار دارند. از این رو، تحلیل منظم معاملات آن‌ها می‌تواند تصویری روشن‌تر از وضعیت بازار و نحوه شکل‌گیری قیمت‌ها در بورس‌های کالایی ارائه کند. در گزارش حاضر، به‌منظور ارزیابی دقیق‌تر شرایط معاملاتی، ابتدا حجم عرضه و تقاضای هر محصول بررسی و میزان توازن یا عدم‌توازن آن‌ها از طریق شاخص نسبت تقاضا به عرضه (D/S) سنجیده می‌شود. این شاخص با مقایسه حجم تقاضای ثبت‌شده با حجم عرضه، نشان می‌دهد که بازار با فشار تقاضا مواجه است یا مازاد عرضه دارد. در ادامه، نرخ جذب عرضه، از طریق محاسبه نسبت حجم قراردادهای منعقدشده به کل حجم عرضه‌شده، مورد بررسی قرار می‌گیرد تا مشخص شود چه میزان از عرضه انجام‌شده در نهایت به معامله قطعی منجر شده است. در مرحله بعد نیز، با مقایسه قیمت پایه و قیمت نهایی معاملات، نحوه تأثیر شرایط عرضه و تقاضا بر شکل‌گیری رقابت قیمتی و میزان افزایش قیمت نسبت به نرخ پایه ارزیابی می‌شود. بدین ترتیب، بررسی هم‌زمان این شاخص‌ها امکان تحلیل وضعیت بازار را از منظر توازن عرضه و تقاضا، میزان تحقق فروش و بازتاب شرایط معاملاتی در قیمت‌های نهایی فراهم می‌سازد.

گزارش حاضر با تمرکز بر معاملات هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، وضعیت چهار گروه اصلی محصولات پالایشگاهی شامل میعانات گازی، وکیوم باتوم، روغن پایه و اسلاک واکس/پارافین واکس را در بورس انرژی ایران و بورس کالای ایران بررسی می‌کند. هدف از این گزارش، ارائه تصویری تحلیلی از شرایط عرضه و تقاضا، میزان جذب معاملات و رفتار قیمتی این محصولات و شناسایی روندها و ویژگی‌های غالب بازار در بازه زمانی مورد مطالعه است.

۱. میعانات گازی

در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، میعانات گازی تنها توسط شرکت پالایش گاز خانگیران در بورس انرژی ایران عرضه شد. این شرکت در بازه مورد بررسی، ۳ هزار و ۱۴ تن از این محصول را عرضه کرد که دقیقاً به همین میزان، تقاضا برای آن به ثبت رسید. بنابراین، نسبت تقاضا به عرضه (D/S) برابر با یک بود که نشان‌دهنده تعادل میان حجم عرضه و تقاضا و نبود فشار تقاضا بر این محصول است. از سوی دیگر، با توجه به انعقاد قرارداد برای کل حجم عرضه‌شده، نرخ جذب عرضه نیز به ۱۰۰ درصد رسید؛ به این معنا که تمامی میعانات گازی عرضه‌شده توسط پالایش گاز خانگیران به فروش رفت و به قرارداد قطعی تبدیل شد. بر این اساس، عرضه این محصول در هفته مورد بررسی، با وجود نبود مازاد تقاضا، از تحقق کامل فروش برخوردار بود و بازار آن در شرایط تعادل عرضه و تقاضا قرار داشت.

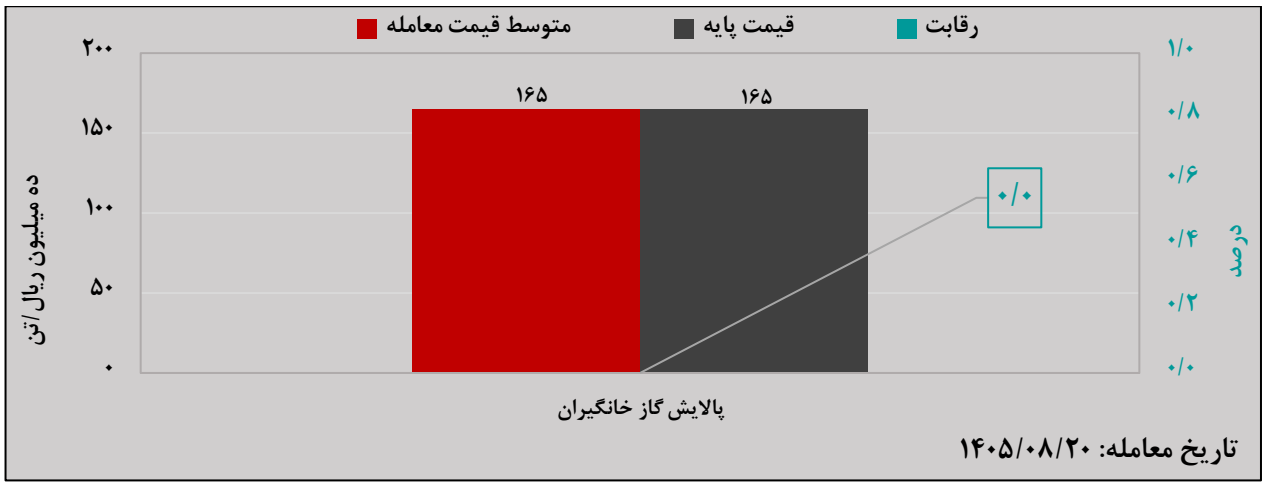
شکل ۱. وضعیت عرضه و تقاضای میعانات گازی شرکت پالایش گاز خانگیران؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

مأخذ: بورس انرژی ایران.

بررسی قیمت پایه و وضعیت معاملات میعانات گازی در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که عرضه شرکت پالایش گاز خانگیران، با توجه به تعادل میان حجم عرضه و تقاضا و نبود فشار تقاضا، بدون رقابت قیمتی و در سطح قیمت پایه معامله شد. به‌طوری‌که کل حجم ۳ هزار و ۱۴ تنی عرضه‌شده این محصول، با قیمت ۱۶۵ میلیون تومان به ازای هر تن به فروش رسید و قیمت نهایی معاملات نیز با قیمت پایه برابر بود. بر این اساس، اگرچه تمامی عرضه انجام‌شده به قرارداد قطعی تبدیل شد، اما برابری حجم تقاضا و عرضه مانع از شکل‌گیری رقابت قیمتی و افزایش قیمت نسبت به نرخ پایه شد.

شکل ۲. میزان رقابت قیمتی میعانات گازی شرکت پالایش گاز خانگیران؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس انرژی ایران.

در مجموع، بررسی معاملات میعانات گازی در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که عرضه این محصول توسط پالایش گاز خانگیران در شرایط تعادل کامل میان عرضه و تقاضا انجام شده است. ثبت تقاضایی معادل کل حجم عرضه‌شده، نسبت تقاضا به عرضه (D/S) برابر با یک و نبود فشار تقاضا را نشان می‌دهد؛ در عین حال، انعقاد قرارداد برای تمام حجم عرضه‌شده و تحقق نرخ جذب ۱۰۰ درصدی بیانگر فروش کامل محصول و استقبال کافی خریداران برای جذب عرضه

موجود بوده است. با این حال، برابری حجم تقاضا و عرضه مانع از شکل‌گیری مازاد تقاضا و در نتیجه رقابت قیمتی شد؛ ازاین‌رو، کل حجم عرضه‌شده با قیمت پایه ۱۶۵ میلیون تومان به ازای هر تن معامله شد. بر این اساس، ویژگی اصلی بازار میعانات گازی در هفته مورد بررسی، تحقق کامل فروش در شرایط تعادل عرضه و تقاضا و بدون افزایش قیمت نسبت به نرخ پایه بوده است.

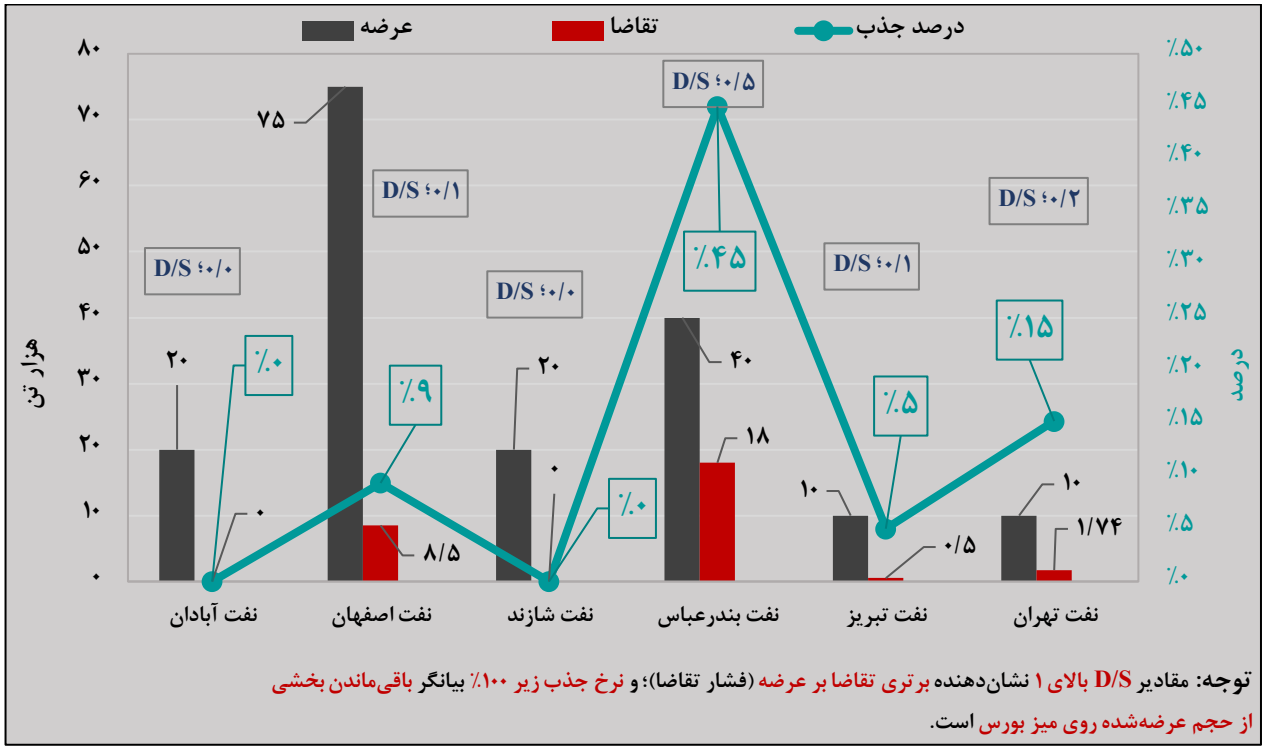
۲. وکیوم باتوم

در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، وکیوم باتوم توسط شش پالایشگاه شامل پالایش نفت آبادان، پالایش نفت اصفهان، پالایش نفت امام خمینی (ره) شازند، پالایش نفت بندرعباس، پالایش نفت تبریز و پالایش نفت تهران در بورس کالای ایران عرضه شد. در این میان، پالایش نفت اصفهان با عرضه ۷۵ هزار تن، بیشترین حجم عرضه هفتگی را به خود اختصاص داد و پس از آن پالایش نفت بندرعباس با ۴۰ هزار تن قرار گرفت. کمترین حجم عرضه نیز مربوط به پالایش نفت تبریز و پالایش نفت تهران بود که هر یک ۱۰ هزار تن وکیوم باتوم در بورس کالا عرضه کردند.

در سمت تقاضا، برخلاف هفته قبل، ضعف تقاضا در بازار وکیوم باتوم مشهود بود؛ به‌طوری‌که تمامی عرضه‌های انجام‌شده با مازاد عرضه مواجه شدند. در این میان، پالایش نفت اصفهان با ثبت ۶۷ هزار تن مازاد عرضه، بیشترین فاصله میان حجم عرضه و تقاضا را تجربه کرد. همچنین، برای عرضه‌های پالایش نفت آبادان و پالایش نفت امام خمینی (ره) شازند، با وجود عرضه ۲۰ هزار تن از سوی هر یک از این پالایشگاه‌ها، هیچ تقاضایی به ثبت نرسید. در مقابل، پالایش نفت بندرعباس با ثبت ۱۸ هزار تن تقاضا، بیشترین میزان تقاضا را در میان عرضه‌کنندگان این هفته به خود اختصاص داد؛ با این حال، عرضه ۴۰ هزار تنی این پالایشگاه نیز همچنان با مازاد عرضه همراه بود.

بررسی شاخص نسبت تقاضا به عرضه (D/S) که از تقسیم حجم تقاضای ثبت‌شده بر حجم عرضه به دست می‌آید و میزان برتری تقاضا یا عرضه را نشان می‌دهد، حاکی از نبود فشار تقاضا در تمامی عرضه‌های این هفته است؛ به‌طوری‌که این شاخص برای همه پالایشگاه‌ها کمتر از یک بوده و در نتیجه، حجم تقاضای ثبت‌شده در هیچ‌یک از عرضه‌ها به سطح حجم عرضه نرسیده است. همچنین، بررسی نرخ جذب عرضه‌ها، یعنی نسبت حجم قراردادهای منعقدشده به کل حجم عرضه‌شده، نشان می‌دهد که بخش قابل‌توجهی از عرضه‌های این هفته به معامله منجر نشده است. در این میان، نرخ جذب عرضه‌های پالایش نفت آبادان و پالایش نفت امام خمینی (ره) شازند صفر درصد بود؛ چراکه هیچ قراردادی برای عرضه‌های آن‌ها منعقد نشد. پالایش نفت بندرعباس نیز با نرخ جذب ۴۵ درصدی، بهترین وضعیت را در میان عرضه‌کنندگان این هفته داشت؛ با این حال، کمتر از نیمی از حجم عرضه‌شده این پالایشگاه معامله شد و باقی‌مانده آن بدون جذب روی تابلوی بورس باقی ماند. در مجموع، شاخص‌های نسبت تقاضا به عرضه و نرخ جذب، هر دو بر ضعف سمت تقاضا و عدم استقبال کافی خریداران از عرضه‌های وکیوم باتوم در هفته سوم آبان‌ماه دلالت دارند.

شکل ۳. وضعیت عرضه و تقاضای وکیوم باتوم به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

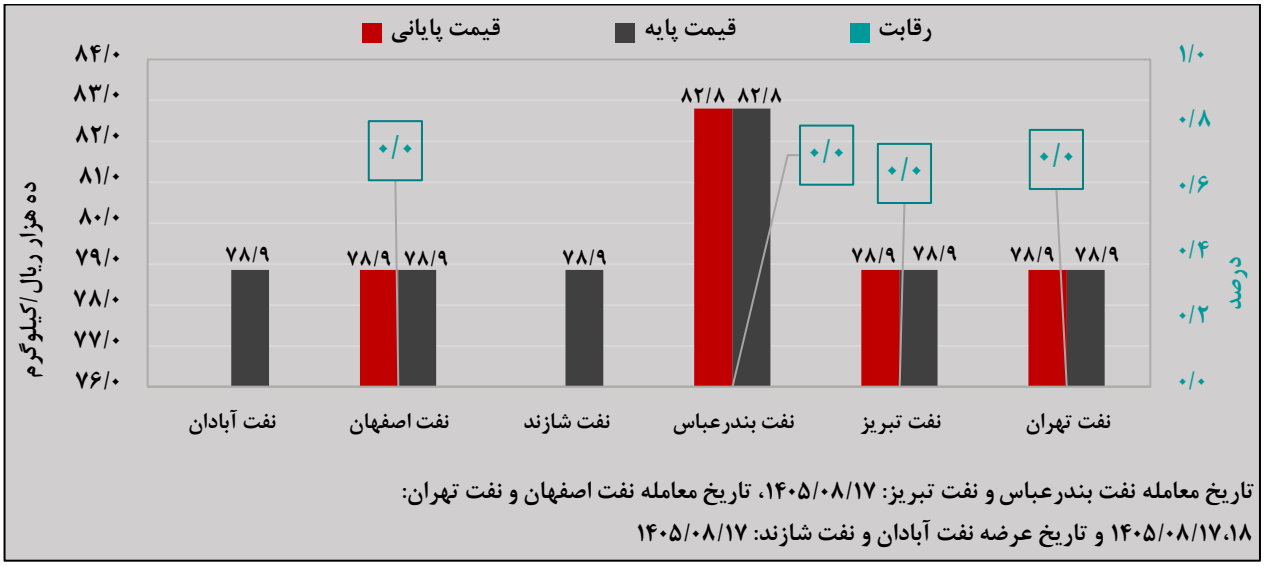
توجه: مقادیر D/S بالای ۱ نشان‌دهنده برتری تقاضا بر عرضه (فشار تقاضا)؛ و نرخ جذب زیر ۱۰۰٪ بیانگر باقی‌ماندن بخشی از حجم عرضه‌شده روی میز بورس است.

مأخذ: بورس کالای ایران.

در کنار بررسی عملکرد تفکیکی پالایشگاه‌ها، مجموع عرضه و تقاضای وکیوم باتوم در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که در برابر ۱۷۵ هزار تن عرضه در بورس کالای ایران، تنها ۲۹ هزار تن تقاضا به ثبت رسیده است. به این ترتیب، تقاضای ثبت‌شده ۱۴۶ هزار تن کمتر از حجم عرضه بوده و بازار در مجموع با مازاد عرضه قابل‌توجهی مواجه شده است. این وضعیت بیانگر افت محسوس تقاضا و کاهش جذب عرضه‌ها در بازار وکیوم باتوم طی هفته مورد بررسی است. همچنین، بررسی عملکرد تفکیکی پالایشگاه‌ها نشان می‌دهد که این وضعیت در تمامی عرضه‌کنندگان مشاهده شده و هیچ‌یک از پالایشگاه‌ها با تقاضایی معادل یا بیشتر از حجم عرضه خود مواجه نبوده‌اند.

همچنین، علاوه بر بررسی وضعیت عرضه و تقاضای وکیوم باتوم در بورس کالای ایران طی هفته سوم آبان‌ماه، وضعیت رقابت بر سر قیمت پایانی در معاملات انجام‌شده نیز در ادامه ارائه می‌شود. میزان رقابت قیمتی وکیوم باتوم عرضه‌شده توسط پالایشگاه‌های مختلف در شکل زیر نمایش داده شده است.

شکل ۴. میزان رقابت قیمتی وکیوم باتوم به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

تاریخ معامله نفت بندرعباس و نفت تبریز: ۱۴۰۵/۰۸/۱۷، تاریخ معامله نفت اصفهان و نفت تهران: ۱۴۰۵/۰۸/۱۷،۱۸ و تاریخ عرضه نفت آبادان و نفت شازند: ۱۴۰۵/۰۸/۱۷

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، رفتار قیمتی وکیوم باتوم در پالایشگاه‌های عرضه‌کننده، متأثر از ضعف محسوس تقاضا و مازاد عرضه در تمامی عرضه‌ها بود. بررسی معاملات نشان می‌دهد که در عرضه‌هایی که با ثبت تقاضا همراه بودند، به دلیل پایین‌تر بودن حجم تقاضا از میزان عرضه و شکل نگرفتن فشار تقاضا، رقابت قیمتی ایجاد نشد و محصولات معامله‌شده در سطح قیمت پایه به فروش رسیدند. در مقابل، برای عرضه‌های پالایش نفت آبادان و پالایش نفت امام خمینی (ره) شازند، با وجود عرضه ۲۰ هزار تن وکیوم باتوم از سوی هر یک از پالایشگاه‌ها، هیچ تقاضایی به ثبت نرسید و در نتیجه معامله‌ای نیز انجام نشد؛ بنابراین، موضوع رقابت قیمتی برای این دو عرضه موضوعیت نداشت. بر این اساس، معاملات هفته سوم آبان‌ماه، برخلاف هفته‌های همراه با فشار تقاضا، در فضایی کم‌تحرک انجام شد و ضعف تقاضا مانع از شکل‌گیری هرگونه رقابت قیمتی در عرضه‌های معامله‌شده شد.

در مجموع، معاملات وکیوم باتوم در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ بیانگر تضعیف محسوس تقاضا و تغییر شرایط بازار به سمت مازاد عرضه بود. ثبت ۲۹ هزار تن تقاضا در برابر ۱۷۵ هزار تن عرضه، در کنار کمتر بودن شاخص نسبت تقاضا به عرضه از یک در تمامی پالایشگاه‌ها و نرخ جذب پایین عرضه‌ها، نشان می‌دهد که بخش قابل‌توجهی از حجم عرضه‌شده با استقبال خریداران مواجه نشده است. در چنین شرایطی، حتی عرضه‌هایی که با ثبت تقاضا همراه بودند نیز به دلیل نبود فشار تقاضا، بدون رقابت و در سطح قیمت پایه معامله شدند و عرضه‌های آبادان و شازند نیز به دلیل فقدان تقاضا، بدون انجام معامله باقی ماندند. بر این اساس، بازار وکیوم باتوم در هفته مورد بررسی با کاهش قابل‌توجه کشش تقاضا مواجه شد؛ به‌گونه‌ای که مازاد عرضه نه‌تنها مانع از شکل‌گیری رقابت قیمتی شد، بلکه بخش عمده‌ای از ظرفیت عرضه‌شده پالایشگاه‌ها را نیز بدون جذب باقی گذاشت.

۳. روغن پایه

روغن پایه در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ توسط چهار تولیدکننده، نفت ایرانول (تهران و آبادان)، نفت بهران، نفت پارس و نفت سپاهان، در بورس کالای ایران عرضه شد که در ادامه مروری بر عملکرد این تولیدکننده‌ها در هفته مذکور خواهیم داشت.

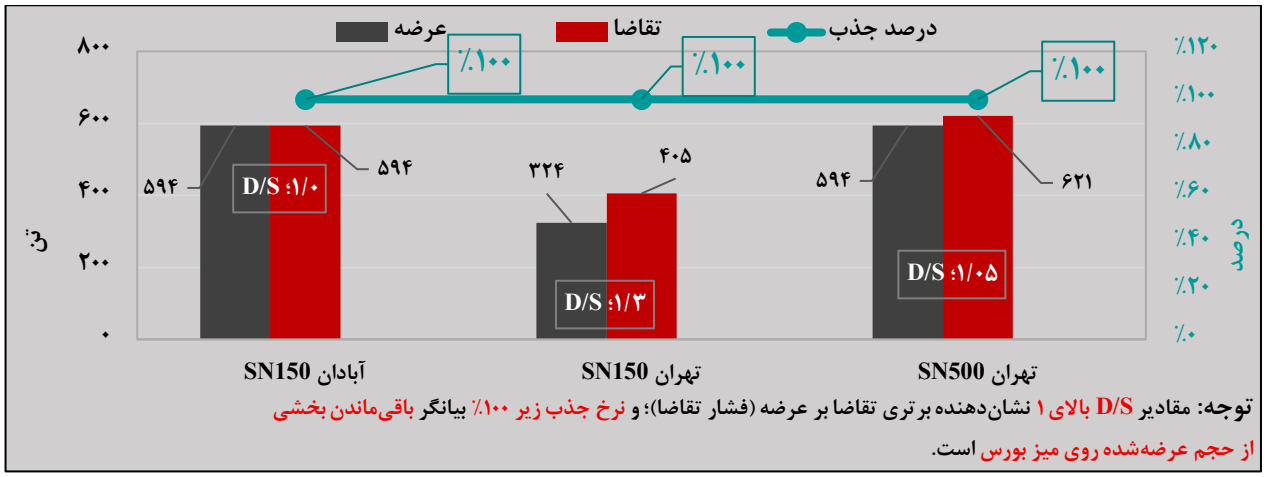
۳-۱. روغن پایه؛ نفت ایرانول

در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، شرکت نفت ایرانول سه عرضه از دو گرید روغن پایه شامل SN150 و SN500 را در بورس کالای ایران انجام داد. در این هفته، گرید SN150 توسط هر دو مجموعه نفت ایرانول آبادان و نفت ایرانول تهران و گرید SN500 توسط نفت ایرانول تهران عرضه شد. بر اساس داده‌های معاملاتی، حجم عرضه SN150 در پالایشگاه آبادان و SN500 در پالایشگاه تهران هر یک ۵۹۴ تن بود؛ درحالی‌که حجم عرضه SN150 تهران ۳۲۴ تن ثبت شد.

در سمت تقاضا، وضعیت دو عرضه SN150 متفاوت بود. عرضه SN150 آبادان با ثبت ۵۹۴ تن تقاضا، از تناسب کامل میان عرضه و تقاضا برخوردار شد و شاخص نسبت تقاضا به عرضه (D/S) آن برابر یک بود؛ بنابراین، فشار تقاضایی در این عرضه شکل نگرفت. در مقابل، SN150 تهران با ثبت تقاضایی ۸۱ تن بیش از حجم عرضه، با کسری عرضه مواجه شد و شاخص D/S آن بالاتر از یک (معادل ۱/۳)، بیانگر شکل‌گیری فشار تقاضا بر این گرید بود. همچنین، عرضه SN500 تهران نیز با کسری ۲۷ تنی همراه شد؛ با این حال، نزدیک بودن شاخص D/S به عدد یک نشان می‌دهد که فشار تقاضا بر این گرید محدود بوده است.

از سوی دیگر، بررسی نرخ جذب عرضه‌ها (نسبت حجم قراردادهای منعقدشده به حجم‌های عرضه‌شده) نشان می‌دهد که هر سه عرضه ایرانول با نرخ جذب ۱۰۰ درصدی همراه بوده‌اند؛ به این معنا که کل حجم عرضه‌شده هر سه گرید به معامله منجر شده است. در مجموع، اگرچه هر سه عرضه از جذب کامل برخوردار بودند، اما از منظر توازن عرضه و تقاضا، SN150 تهران بیشترین فشار تقاضا را تجربه کرد، درحالی‌که عرضه SN150 آبادان در شرایط تعادل قرار داشت و SN500 تهران نیز با مازاد تقاضای محدودی مواجه بود.

شکل ۵. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه شرکت نفت ایرانول (تهران و آبادان)؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

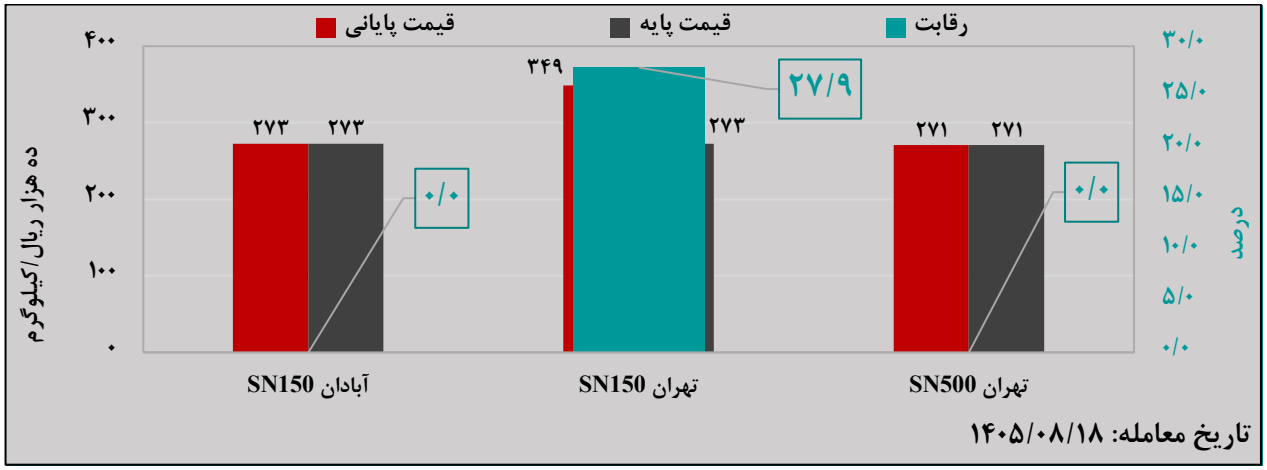
توجه: مقادیر D/S بالای ۱ نشان‌دهنده برتری تقاضا بر عرضه (فشار تقاضا)؛ و نرخ جذب زیر ۱۰۰٪ بیانگر باقی‌ماندن بخشی از حجم عرضه‌شده روی میز بورس است.

مأخذ: بورس کالای ایران.

بررسی قیمت‌های پایه و قیمت‌های پایانی معاملات روغن پایه شرکت نفت ایرانول در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که تفاوت در شدت فشار تقاضا میان گریدهای عرضه‌شده، به شکل‌گیری رفتارهای قیمتی متفاوتی منجر شده است. در این میان، گرید SN150 آبادان به دلیل تعادل میان عرضه و تقاضا و نبود فشار تقاضا، بدون رقابت و در سطح قیمت پایه معامله شد. همچنین، گرید SN500 تهران با وجود کسری عرضه محدود و شکل‌گیری فشار تقاضای اندک، رقابت قیمتی را تجربه نکرد و معاملات آن در سطح قیمت پایه انجام شد. در مقابل، گرید SN150 تهران که با شاخص نسبت تقاضا به عرضه بالاتر از یک، از فشار تقاضای بیشتری برخوردار بود، رقابت قیمتی ۲۷/۹ درصدی را تجربه کرد و در نهایت با قیمت ۳۴۹ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم معامله شد.

بر این اساس، در هفته مورد بررسی، برخلاف دو گرید دیگر، تنها SN150 تهران تحت تأثیر فشار تقاضا با افزایش قیمت نسبت به نرخ پایه مواجه شد. این موضوع نشان می‌دهد که صرف ثبت کسری عرضه، لزوماً به شکل‌گیری رقابت قیمتی منجر نمی‌شود و شدت رقابت، بیش از هر چیز به میزان فشار تقاضا نسبت به حجم عرضه بستگی دارد.

شکل ۶. میزان رقابت قیمتی انواع روغن پایه شرکت نفت ایرانول (تهران و آبادان)؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

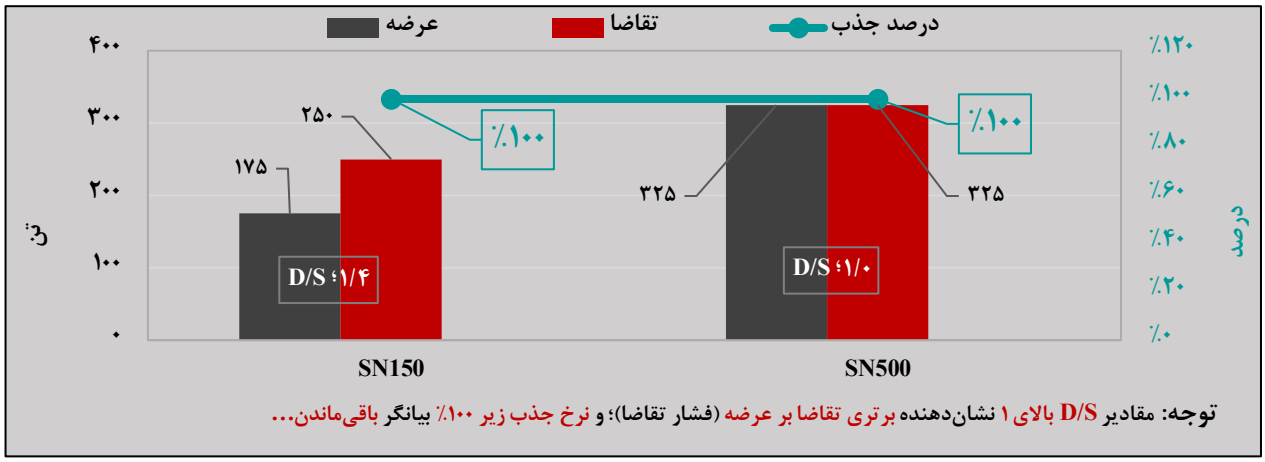
۲-۳. روغن پایه؛ نفت بهران

در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، شرکت نفت بهران دو گرید روغن پایه شامل SN150 و SN500 را در بورس کالای ایران عرضه کرد. بر اساس داده‌های معاملاتی، حجم عرضه گرید SN150 برابر با ۱۷۵ تن و گرید SN500 برابر با ۳۲۵ تن بود. در سمت تقاضا، وضعیت این دو گرید متفاوت بود؛ به‌طوری‌که SN150 با ثبت تقاضایی ۷۵ تن بیش از حجم عرضه، با کسری عرضه مواجه شد. در مقابل، برای گرید SN500 تقاضایی معادل حجم عرضه، یعنی ۳۲۵ تن، به ثبت رسید و این محصول از نظر نسبت عرضه و تقاضا در شرایط تعادل قرار گرفت.

بررسی شاخص نسبت تقاضا به عرضه (D/S) نیز این تفاوت را تأیید می‌کند. این شاخص برای گرید SN150 برابر با ۱/۴ بود که نشان‌دهنده برتری تقاضا بر عرضه و شکل‌گیری فشار تقاضا برای این محصول است. در مقابل، شاخص D/S برای گرید SN500 برابر با یک بود که حاکی از تناسب کامل حجم تقاضا و عرضه و نبود فشار تقاضا است. همچنین، بررسی نرخ جذب عرضه‌ها (نسبت حجم قراردادهای منعقدشده به حجم‌های عرضه‌شده) نشان می‌دهد که هر دو گرید با نرخ جذب

۱۰۰ درصدی همراه بوده‌اند؛ به این معنا که کل حجم عرضه‌شده هر دو محصول در بورس کالا معامله شده است. بر این اساس، اگرچه هر دو گرید به‌طور کامل به فروش رسیدند، اما SN150 به دلیل برخورداری از تقاضای بالاتر نسبت به عرضه، در شرایط فشار تقاضا قرار داشت؛ درحالی‌که معاملات SN500 در شرایط تعادل عرضه و تقاضا انجام شد.

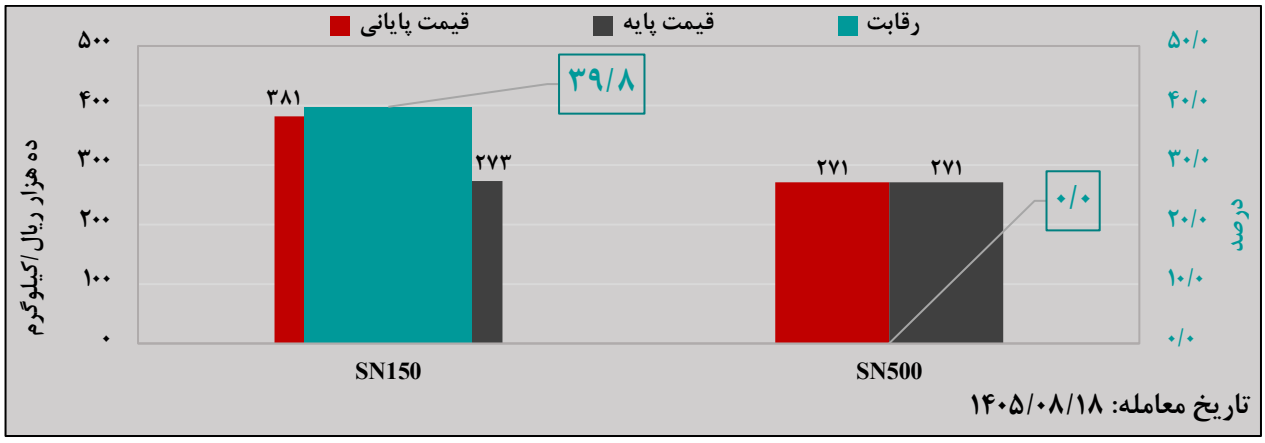
شکل ۷. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه شرکت نفت بهران؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

مأخذ: بورس کالای ایران.

بررسی قیمت‌های پایه و قیمت‌های پایانی معاملات روغن پایه شرکت نفت بهران در بورس کالای ایران طی هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که رفتار قیمتی گریدهای عرضه‌شده، متناسب با وضعیت عرضه و تقاضای آن‌ها متفاوت بوده است. در این میان، گرید SN150 به دلیل مواجهه با فشار تقاضا، رقابت قیمتی قابل‌توجهی را تجربه کرد؛ به‌طوری‌که با رقابت ۳۹/۸ درصدی نسبت به قیمت پایه، در نهایت با نرخ ۳۸۱ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم معامله شد. در مقابل، گرید SN500 با توجه به برابری حجم تقاضا و عرضه و ثبت نسبت تقاضا به عرضه برابر با یک، در شرایط تعادل قرار داشت و بدون رقابت قیمتی، در سطح قیمت پایه عرضه‌شده در بورس کالا معامله شد. بر این اساس، در هفته مورد بررسی، فشار تقاضا در گرید SN150 به افزایش قابل‌توجه قیمت معامله نسبت به نرخ پایه منجر شد؛ درحالی‌که تعادل عرضه و تقاضا در گرید SN500 مانع از شکل‌گیری رقابت قیمتی برای این محصول شد.

شکل ۸. میزان رقابت قیمتی انواع روغن پایه شرکت نفت بهران؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

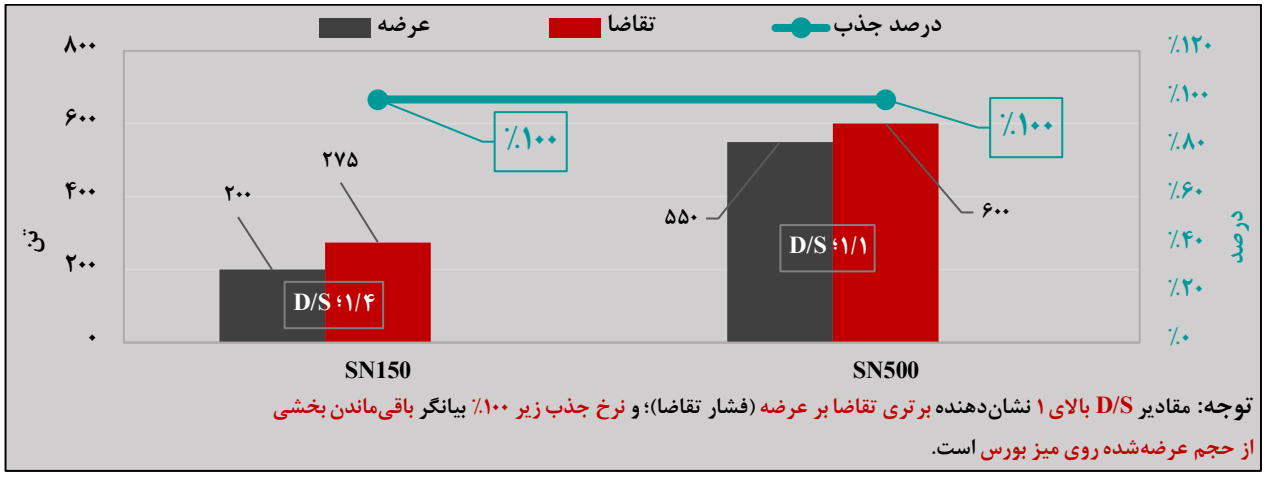
مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

۳-۳. روغن پایه؛ نفت پارس

شرکت نفت پارس در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، دو گرید روغن پایه SN150 و SN500 را در بورس کالای ایران عرضه کرد. بر اساس داده‌های معاملاتی، حجم عرضه گرید SN150 برابر با ۲۰۰ تن و گرید SN500 برابر با ۵۵۰ تن بود. در سمت تقاضا، هر دو گرید با تقاضایی بیش از حجم عرضه مواجه شدند؛ به‌طوری‌که برای گرید SN150 کسری عرضه‌ای معادل ۷۵ تن و برای گرید SN500 کسری عرضه‌ای برابر با ۵۰ تن به ثبت رسید.

بررسی شاخص نسبت تقاضا به عرضه (D/S) نیز نشان می‌دهد که این شاخص برای گرید SN150 برابر با ۱/۴ و برای گرید SN500 برابر با ۱/۱ بوده است. بنابراین، هر دو محصول با فشار تقاضا مواجه بودند؛ با این تفاوت که شدت فشار تقاضا در گرید SN150 بیشتر از SN500 بود. این اختلاف را می‌توان با توجه به نسبت بالاتر تقاضا به عرضه در گرید SN150 و محدودیت بیشتر عرضه این محصول نسبت به سطح تقاضای ثبت‌شده ارزیابی کرد. همچنین، بررسی نرخ جذب عرضه‌ها (نسبت حجم معاملات قطعی به حجم‌های عرضه‌شده) نشان می‌دهد که هر دو گرید با نرخ جذب ۱۰۰ درصدی همراه بوده‌اند؛ به این معنا که تمام حجم عرضه‌شده آن‌ها در بورس کالا به فروش رسیده است. بر این اساس، اگرچه عرضه هر دو گرید به‌طور کامل جذب شد، اما نسبت بالاتر تقاضا به عرضه در SN150 بیانگر فشار تقاضای بیشتر بر این محصول در مقایسه با SN500 است.

شکل ۹. وضعیت عرضه و تقاضای انواع روغن پایه شرکت نفت پارس؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

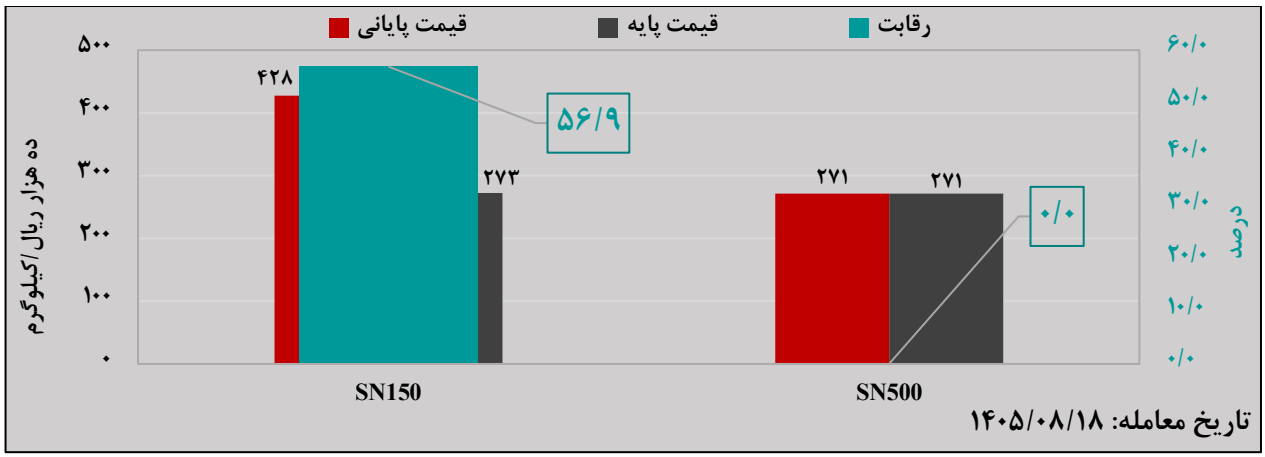
توجه: مقادیر D/S بالای ۱ نشان‌دهنده برتری تقاضا بر عرضه (فشار تقاضا)؛ و نرخ جذب زیر ۱۰۰٪ بیانگر باقی‌ماندن بخشی از حجم عرضه‌شده روی میز بورس است.

مأخذ: بورس کالای ایران.

بررسی قیمت‌های پایه و قیمت‌های پایانی معاملات روغن پایه شرکت نفت پارس در بورس کالای ایران طی هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که هر دو گرید SN150 و SN500 با مازاد تقاضا مواجه بودند؛ با این حال، شدت فشار تقاضا و آثار آن بر رفتار قیمتی این دو محصول تفاوت قابل‌توجهی داشت. در این میان، گرید SN150 به دلیل برخورداری از فشار تقاضای بیشتر، رقابت قیمتی بسیار بالایی معادل ۵۶/۹ درصد نسبت به قیمت پایه را تجربه کرد و در نهایت با نرخ ۴۲۸ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم معامله شد. در مقابل، گرید SN500 با وجود ثبت تقاضایی بالاتر از حجم عرضه، به دلیل محدودتر بودن فشار تقاضا، رقابت قیمتی را تجربه نکرد و در سطح قیمت پایه عرضه‌شده در بورس کالا به فروش رسید.

بر این اساس، نتایج معاملات هفته سوم آبان‌ماه نشان می‌دهد که صرف وجود مازاد تقاضا برای شکل‌گیری رقابت قیمتی کافی نیست و شدت این رقابت به میزان فشار تقاضا نسبت به حجم عرضه نیز بستگی دارد. به‌طوری‌که در گرید SN150، نسبت بالاتر تقاضا به عرضه به رقابت سنگین و افزایش قابل‌توجه قیمت معامله نسبت به نرخ پایه منجر شد؛ درحالی‌که فشار تقاضای محدودتر در SN500، با وجود کسری عرضه، برای ایجاد رقابت قیمتی کافی نبود و معامله این محصول در سطح قیمت پایه انجام شد.

شکل ۱۰. میزان رقابت قیمتی انواع روغن پایه شرکت نفت پارس؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

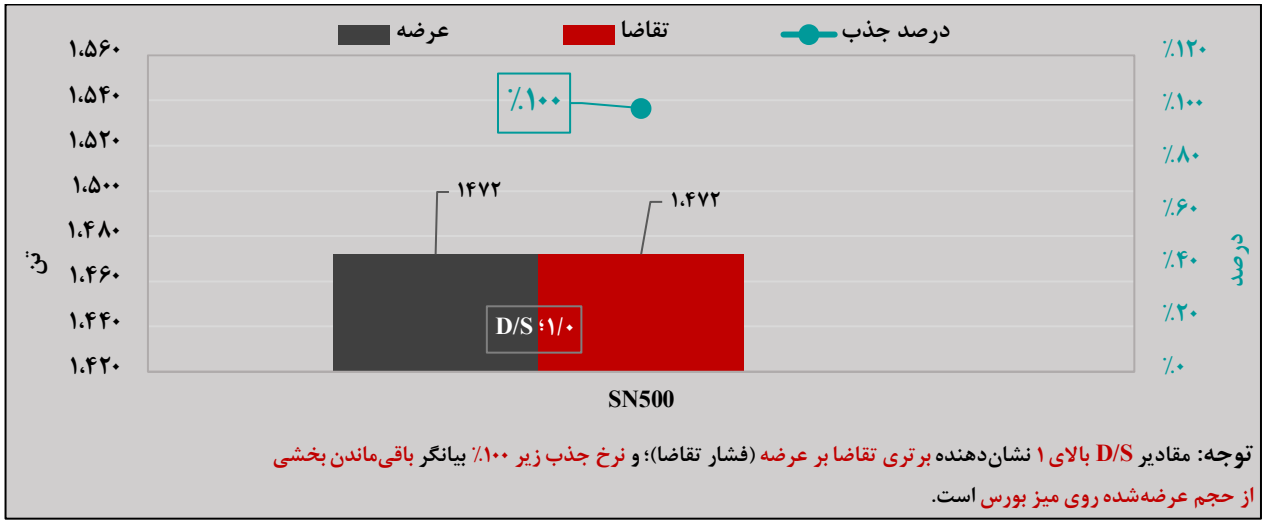
مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

۴-۳. روغن پایه؛ نفت سپاهان

شرکت نفت سپاهان در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، روغن پایه SN500 را در بورس کالای ایران عرضه کرد. بر اساس داده‌های معاملاتی، حجم عرضه این محصول به یک‌هزار و ۴۷۲ تن رسید که در مقابل آن، تقاضایی دقیقاً معادل همین میزان به ثبت رسید. بنابراین، عرضه و تقاضای این محصول در هفته مورد بررسی در وضعیت تعادل قرار گرفت و هیچ‌گونه مازاد یا کسری عرضه‌ای شکل نگرفت.

بررسی شاخص نسبت تقاضا به عرضه (D/S) نیز این وضعیت را تأیید می‌کند؛ به‌طوری‌که این شاخص برابر با یک بود و نشان می‌دهد حجم تقاضای ثبت‌شده با حجم عرضه‌شده برابری داشته است. در نتیجه، فشار تقاضایی برای این محصول شکل نگرفت. همچنین، بررسی نرخ جذب عرضه (نسبت حجم معاملات قطعی به حجم‌های عرضه‌شده) نشان می‌دهد که کل حجم عرضه‌شده SN500 به فروش رسیده و نرخ جذب آن برابر با ۱۰۰ درصد بوده است. بر این اساس، اگرچه تمام عرضه نفت سپاهان در هفته سوم آبان‌ماه به‌طور کامل جذب بازار شد، این امر در شرایط تعادل عرضه و تقاضا و بدون شکل‌گیری فشار تقاضا محقق شده است.

شکل ۱۱. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه شرکت نفت سپاهان؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

توجه: مقادیر D/S بالای ۱ نشان‌دهنده برتری تقاضا بر عرضه (فشار تقاضا)؛ و نرخ جذب زیر ۱۰۰٪ بیانگر باقی‌ماندن بخشی از حجم عرضه‌شده روی میز بورس است.

مأخذ: بورس کالای ایران.

بررسی قیمت پایانی و قیمت پایه عرضه روغن پایه SN500 شرکت نفت سپاهان در بورس کالای ایران طی هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که این محصول، با توجه به تعادل میان حجم عرضه و تقاضا و نبود فشار تقاضا، بدون رقابت قیمتی و در سطح قیمت پایه عرضه‌شده معامله شده است؛ به‌طوری‌که روغن پایه SN500 در نهایت با نرخ ۲۷۱ هزار تومان به ازای هر کیلوگرم به فروش رسید. بر این اساس، نبود مازاد تقاضا در هفته مورد بررسی مانع از شکل‌گیری رقابت قیمتی شد و معاملات این محصول در سطح نرخ پایه انجام گرفت.

شکل ۱۲. میزان رقابت قیمتی روغن پایه SN500 شرکت نفت سپاهان؛ هفته سوم آبان ۱۴۰۵

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، بازار روغن پایه بورس کالای ایران میان چهار تولیدکننده بزرگ (ایرانول، بهران، پارس و سپاهان) جریانی متفاوت را تجربه کرد؛ به‌طوری‌که اکثر عرضه‌ها با جذب کامل (نرخ جذب ۱۰۰ درصدی) همراه شدند، اما رفتار قیمتی و میزان رقابت در آن‌ها تابع مستقیم شدت فشار تقاضا (شاخص D/S) بود. در این میان، گریدهایی نظیر SN150 ایرانول، بهران و پارس که با کسری عرضه و شاخص D/S بالاتر از یک مواجه بودند، رقابت‌های قیمتی سنگینی

(از ۲۷/۹ درصد در ایرانول تا ۵۶/۹ درصد در پارس) را ثبت کردند. در مقابل، گریدهایی که در شرایط تعادل عرضه و تقاضا (D/S=۱) قرار داشتند، از جمله تمام عرضه‌های نفت سپاهان، SN500 بهران و نفت پارس، و SN150 آبادان ایرانول، بدون رقابت و در سطح قیمت‌های پایه معامله شدند. این رویداد نشان می‌دهد که صرف جذب کامل عرضه‌ها در بورس، به معنای شکل‌گیری رقابت قیمتی نبوده و شدت رقابت، بیش از هر چیز به میزان برتری تقاضا بر حجم عرضه بستگی دارد.

۴. اسلاک واکس/پارافین واکس

اسلاک واکس و پارافین واکس طی هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ توسط هیچ شرکتی در بورس کالای ایران عرضه نشد.

جمع‌بندی

بررسی معاملات خوراک و محصولات میانی پالایشگاهی در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که بازار محصولات مورد بررسی از نظر وضعیت عرضه و تقاضا، میزان تحقق فروش و رفتار قیمتی، شرایط متفاوتی را تجربه کرده است. در این میان، بازار میعانات گازی با تعادل میان عرضه و تقاضا و جذب کامل حجم عرضه‌شده، اما بدون شکل‌گیری رقابت قیمتی همراه بود. در مقابل، بازار وکیوم باتوم تحت تأثیر ضعف تقاضا و مازاد عرضه قابل‌توجه، از شرایط معاملاتی کم‌تحرکی برخوردار شد. بازار روغن پایه نیز با جذب کامل تمامی عرضه‌ها همراه بود؛ هرچند میزان فشار تقاضا و آثار آن بر قیمت نهایی در گریدهای مختلف یکسان نبود. همچنین، در هفته مورد بررسی هیچ عرضه‌ای از اسلاک واکس و پارافین واکس در بورس کالا انجام نشد.

مقایسه شاخص‌های نسبت تقاضا به عرضه (D/S) و نرخ جذب عرضه در کنار بررسی قیمت‌های پایه و نهایی معاملات نشان می‌دهد که صرف جذب کامل عرضه، به‌تنهایی بیانگر وجود فشار تقاضا یا شکل‌گیری رقابت قیمتی نیست؛ بلکه ارزیابی هم‌زمان این شاخص‌ها، تصویر دقیق‌تری از وضعیت توازن بازار، میزان تحقق فروش و نحوه اثرگذاری شرایط عرضه و تقاضا بر قیمت‌ها ارائه می‌کند.

۱. میعانات گازی

بازار میعانات گازی در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ با تعادل کامل میان عرضه و تقاضا همراه بود. شرکت پالایش گاز خانگیران در این هفته ۳ هزار و ۱۴ تن از این محصول را در بورس انرژی ایران عرضه کرد که تقاضایی دقیقاً معادل همین میزان برای آن به ثبت رسید. بر این اساس، نسبت تقاضا به عرضه (D/S) برابر با یک بود و هیچ‌گونه فشار تقاضایی در بازار شکل نگرفت. از سوی دیگر، انعقاد قرارداد برای کل حجم عرضه‌شده، نرخ جذب ۱۰۰ درصدی را به همراه داشت و نشان داد که تمام عرضه انجام‌شده به فروش قطعی منجر شده است. با این حال، برابری حجم عرضه و تقاضا مانع از شکل‌گیری مازاد تقاضا و رقابت قیمتی شد؛ به‌طوری‌که کل حجم میعانات گازی خانگیران با قیمت پایه ۱۶۵ میلیون تومان به ازای هر تن و بدون افزایش قیمت معامله شد. در نتیجه، ویژگی اصلی بازار این محصول در هفته مورد بررسی، تحقق کامل فروش در شرایط تعادل عرضه و تقاضا و بدون رقابت قیمتی بود.

۲. وکیوم باتوم

معاملات وکیوم باتوم در هفته سوم آبان‌ماه، در شرایط غلبه عرضه بر تقاضا و ضعف محسوس سمت تقاضا انجام شد. در برابر ۱۷۵ هزار تن عرضه‌شده توسط شش پالایشگاه، تنها ۲۹ هزار تن تقاضا به ثبت رسید و بازار با مازاد عرضه ۱۴۶ هزار تنی مواجه شد. نسبت تقاضا به عرضه در تمامی عرضه‌ها کمتر از یک بود و نرخ جذب نیز از عدم تحقق فروش بخش قابل‌توجهی از عرضه‌ها حکایت داشت؛ به‌طوری‌که در عرضه‌های آبادان و شازند هیچ قراردادی منعقد نشد و حتی بهترین عملکرد جذب، یعنی نرخ ۴۵ درصدی پالایش نفت بندرعباس، نیز به فروش کمتر از نیمی از حجم عرضه‌شده محدود ماند. در چنین شرایطی، عرضه‌های دارای تقاضا بدون رقابت و در سطح قیمت پایه معامله شدند و ضعف تقاضا مانع از شکل‌گیری فشار قیمتی در بازار این محصول شد.

۳. روغن پایه

بازار روغن پایه در هفته سوم آبان‌ماه، برخلاف میعانات گازی و وکیوم باتوم، از وضعیت مطلوبی در تحقق فروش برخوردار بود؛ به‌طوری‌که تمامی عرضه‌های چهار تولیدکننده اصلی شامل ایرانول، بهران، پارس و سپاهان با نرخ جذب ۱۰۰ درصدی همراه شدند. با این حال، جذب کامل عرضه‌ها به معنای وجود فشار تقاضا در تمام معاملات نبود و شاخص D/S تفاوت شرایط بازار میان گریدهای مختلف را آشکار کرد. در گریدهای SN150 ایرانول تهران، بهران و پارس، نسبت تقاضا به عرضه بالاتر از یک بود و فشار تقاضا به رقابت قیمتی قابل‌توجهی منجر شد؛ به‌ویژه در عرضه SN150 نفت پارس که رقابت قیمتی ۵۶/۹ درصدی را ثبت کرد. در مقابل، عرضه‌هایی که در شرایط تعادل عرضه و تقاضا قرار داشتند، بدون رقابت و در سطح قیمت پایه معامله شدند. همچنین، در گرید SN500 نفت پارس، با وجود ثبت تقاضایی اندکی بالاتر از عرضه، رقابت قیمتی شکل نگرفت. بر این اساس، معاملات روغن پایه نشان داد که تحقق کامل فروش لزوماً به معنای فشار تقاضا نیست و میزان برتری تقاضا نسبت به عرضه، نقش مهم‌تری در شکل‌گیری رقابت قیمتی دارد.

۴. اسلاک واکس و پارافین واکس

در هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵، هیچ‌یک از شرکت‌ها محصول اسلاک واکس یا پارافین واکس را در بورس کالای ایران عرضه نکردند. بنابراین، در بازه مورد بررسی معامله‌ای برای این گروه محصولات انجام نشد و به دلیل نبود عرضه، امکان ارزیابی وضعیت تقاضا، نرخ جذب و رفتار قیمتی آن‌ها در بورس کالا وجود ندارد.

در مجموع، در مجموع، بررسی معاملات هفته سوم آبان‌ماه ۱۴۰۵ نشان می‌دهد که بازار خوراک و محصولات میانی پالایشگاهی از نظر توازن عرضه و تقاضا و میزان تحقق فروش، شرایط یکسانی نداشته است. در بازار میعانات گازی، تعادل کامل میان عرضه و تقاضا در کنار جذب ۱۰۰ درصدی عرضه، به تحقق کامل فروش بدون شکل‌گیری رقابت قیمتی منجر شد؛ وضعیتی که نشان می‌دهد فروش کامل محصول الزاماً به معنای وجود فشار تقاضا یا امکان افزایش قیمت نیست. در مقابل، بازار وکیوم باتوم با مازاد عرضه گسترده، ضعف جذب و نبود رقابت قیمتی مواجه بود که از محدودیت جدی تقاضا در برابر حجم عرضه‌شده حکایت دارد. بازار روغن پایه نیز اگرچه از منظر تحقق فروش عملکرد مطلوبی داشت و تمامی عرضه‌ها به قرارداد قطعی تبدیل شدند، اما تفاوت نسبت تقاضا به عرضه در گریدهای مختلف، به شکل‌گیری رفتارهای قیمتی متفاوتی انجامید؛ به‌گونه‌ای که فشار تقاضای بیشتر در برخی گریدها رقابت قیمتی قابل‌توجهی ایجاد کرد، درحالی‌که

عرضه‌های متعادل یا دارای مازاد تقاضای محدود، بدون رقابت و در سطح قیمت پایه معامله شدند. از سوی دیگر، نبود عرضه اسلاک واکس و پارافین واکس، امکان ارزیابی شرایط معاملاتی این محصولات را در دوره مورد بررسی فراهم نکرد. برآیند این تحولات بر اهمیت تفکیک سه مؤلفه «توازن عرضه و تقاضا»، «میزان تحقق فروش» و «رفتار قیمتی معاملات» در تحلیل بازار تأکید دارد؛ چراکه نسبت تقاضا به عرضه، وضعیت فشار تقاضا یا مازاد عرضه را مشخص می‌کند، نرخ جذب میزان تبدیل عرضه به قراردادهای قطعی را نشان می‌دهد و مقایسه قیمت پایه و نهایی نیز بازتاب شرایط بازار در قالب رقابت قیمتی را آشکار می‌سازد. بنابراین، ارزیابی توأمان این سه مؤلفه، مبنای دقیق‌تری برای سنجش وضعیت واقعی معاملات و تحلیل کیفیت عملکرد بازار محصولات پالایشگاهی فراهم می‌کند.

About us

The section of oil, gas and petro-chemistry is the up-most and first industrial vantage of the country and the pivot of the Economy of Iran. Regarding the importance of this section and the need for coordinating and organizing the most active people in the field of production and exporting oil, gas, and petrochemical products, some forethoughtful and job- makers in the private section of the country decided to come together to fight against the threats by using the opportunity of mass intelligence and potentials.

2023 Iranian Oil, Gas and Petrochemical products exports' association All Rights Reserved.

OPEX Publications

Website: http://www.opex.ir

Contact information: http://www.opex.ir/en/aboutus/contactus